

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

MIASTA W PRZESTRZENI NIERÓWNOŚCI ROZWOJOWYCH W POLSCE

dr hab. Paweł Churski, prof. UAM

dr Robert Perdał

dr Barbara Konecka-Szydłowska

dr Tomasz Herodowicz

ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH
JAKO WYZWANIE DLA POLITYKI
SPÓJNOŚCI

**FOR
SED**

**Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu
czynników rozwoju społeczno-gospodarczego regionów
mniej rozwiniętych**

Projekt NCN (2015/19/B/HS5/00012)

www.forsed.amu.edu.pl

www.amu.edu.pl

Plan wystąpienia

1. Wprowadzenie
2. Oddziaływanie współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego na przemiany czynników rozwoju
3. Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju polskich gmin ze szczególnym uwzględnieniem miast
4. Identyfikacja zróżnicowań czynników rozwoju lokalnego ze szczególnym uwzględnieniem miast
5. Podsumowanie

Wprowadzenie

Wprowadzenie

CEL

Identyfikacja znaczenia miast w zmieniającym się układzie nierówności rozwojowych przestrzeni społeczno-ekonomicznej Polski.

ZAKRES ANALIZY

Zakres czasowy: 2004-2016

Zakres przestrzenny: 2478 gmin / 109 miast powyżej 40 000 mieszkańców
(z wyjątkiem Nysy i Piaseczna – miasta w gminach miejsko-wiejskich)

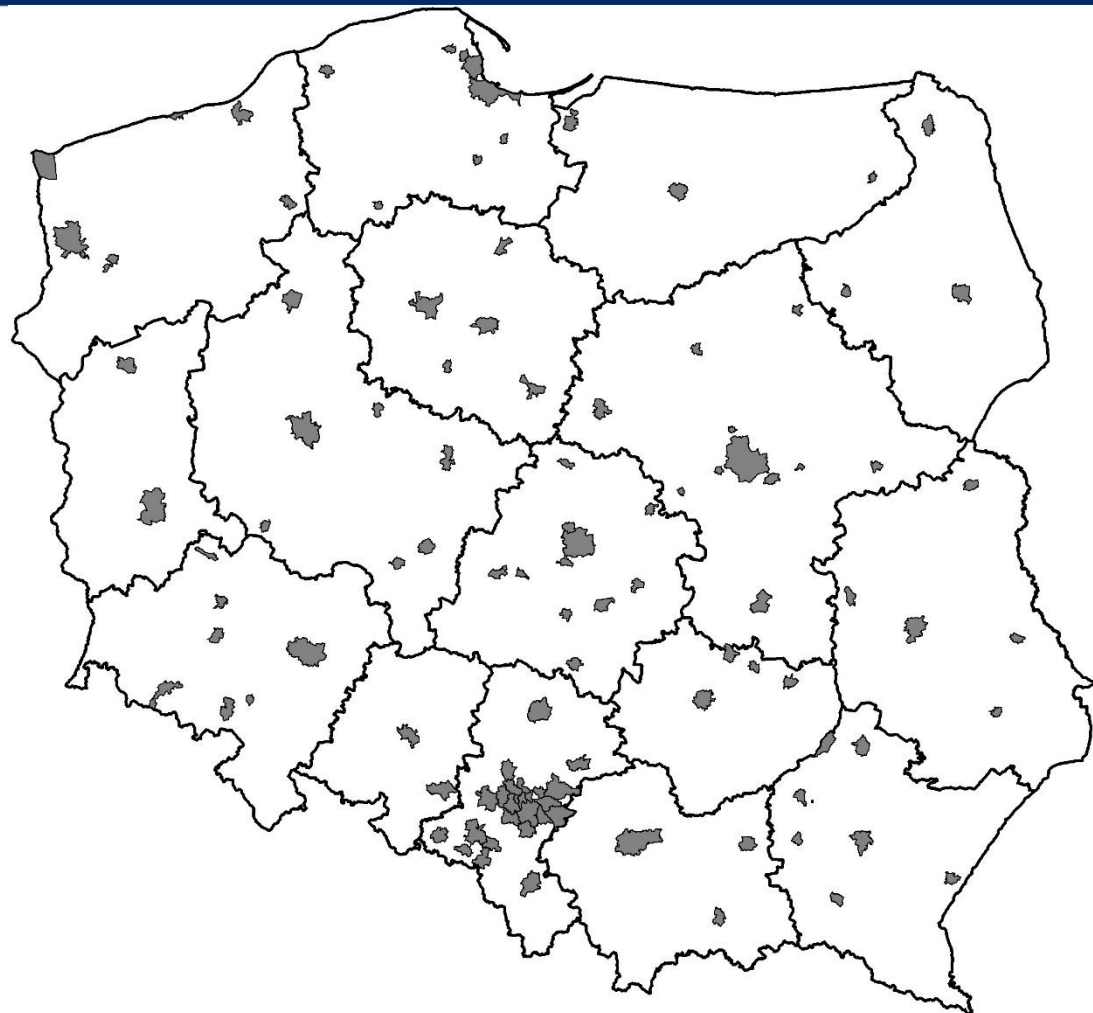
GŁÓWNE METODY

wskaźnik syntetyczny (miara Braya-Curtisa), analiza skupień (k-średnich), lasy losowe, regresja wielokrotna krokowa wsteczna i postępująca

BADANE MIASTA (ludność – 2016 r.)

Warszawa (1)	1 753 977
Kraków (1)	765 320
Łódź (1)	696 503
Wrocław (1)	637 683
Poznań (1)	540 372
Gdańsk (1)	463 754
Szczecin (1)	404 878
Bydgoszcz (1)	353 938
Lublin (1)	340 466
Katowice (1)	298 111

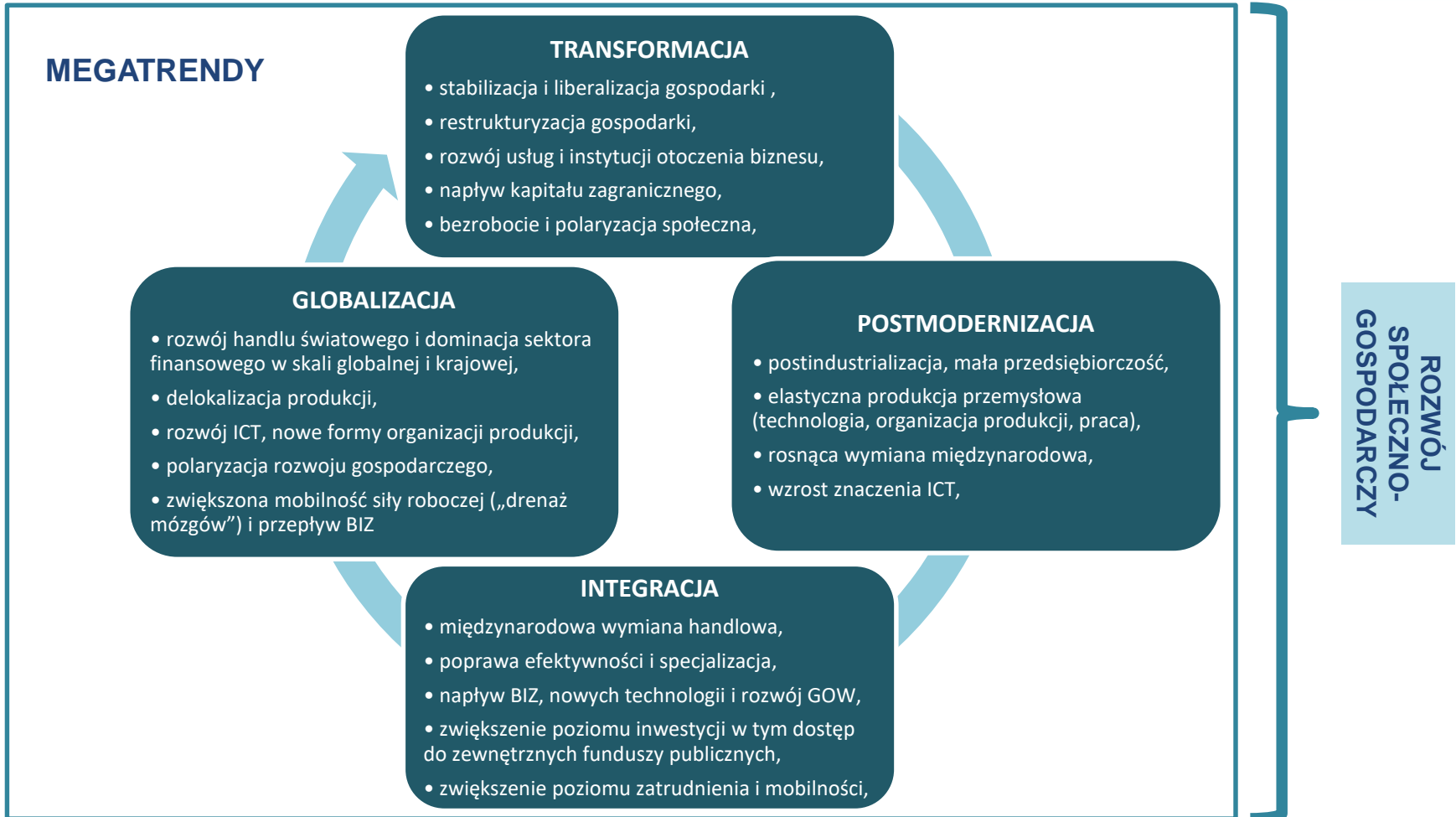
Kutno (1)	44 718
Ciechanów (1)	44 383
Sieradz (1)	42 762
Zduńska Wola (1)	42 698
Świnoujście (1)	41 115
Żyrardów (1)	40 504
Mińsk Mazowiecki (1)	40 383
Szczecinek (1)	40 362
Mikołów (1)	40 114
Chojnice (1)	40 004

Oddziaływanie współczesnych megatrendów rozwoju społeczno-gospodarczego na przemiany czynników rozwoju dużych miast

Oddziaływanie współczesnych megatrendów...

Oddziaływanie współczesnych megatrendów...

Przemiany czynników rozwoju pod wpływem megatrendów

KAPITAŁ LUDZKI

większa równowaga rynku pracy, nowe formy zatrudnienia (np. outsourcing, offshoring, telepraca), niedostosowanie systemu edukacji, zwiększona mobilność, odchodzenie od familizmu

KAPITAŁ SPOŁECZNY

anomia społeczna, rozwój i wzrost znaczenia organizacji pozarządowych, upowszechnienie partycypacji społecznej, wzrost zaangażowania obywatelskiego, wzrost udziału MSP w strukturze gospodarki

KAPITAŁ MATERIALNY

poprawa warunków środowiskowych i poprawa spójności terytorialnej miast przez rozwój infrastruktury komunikacyjnej, zróżnicowana efektywność inwestycji infrastrukturalnych, poprawa jakości infrastruktury społecznej, dokapitalizowanie majątku trwałego przedsiębiorstw poprzez BIZ

KAPITAŁ FINANSOWY

dywersyfikacja źródeł kapitału finansowego, wzrost wymiany handlowej dzięki dostępowi do rynku międzynarodowego, interwencja polityki spójności, negatywne oddziaływanie kryzysów globalnych, zwiększenie napływu inwestycji

INNOWACJE

wzrost znaczenia innowacji, rozwój ICT, wzrost dynamiki produktywności rozwoju sfery instytucjonalnej gospodarki rynkowej, niższy poziom innowacyjności w miastach polskich w stosunku do miast Europy Zachodniej, co sprzyja wpadaniu w pułapkę średniego wzrostu

Oddziaływanie współczesnych megatrendów...

Więcej na temat oddziaływania megatrendów na czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego można znaleźć w:

Churski P., Perdał R., Konecka-Szydłowska B., Herodowicz T., 2018. **Redefinicja czynników rozwoju regionalnego w świetle megatrendów społeczno-gospodarczych.** Studia Regionalne i Lokalne, 3(73)/2018, s. 70-97.

Churski P., Perdał R., Konecka-Szydłowska B., Herodowicz T., 2018. **Wpływ współczesnych megatrendów na rozwój społeczno-gospodarczy.** Przegląd Geograficzny [w druku]

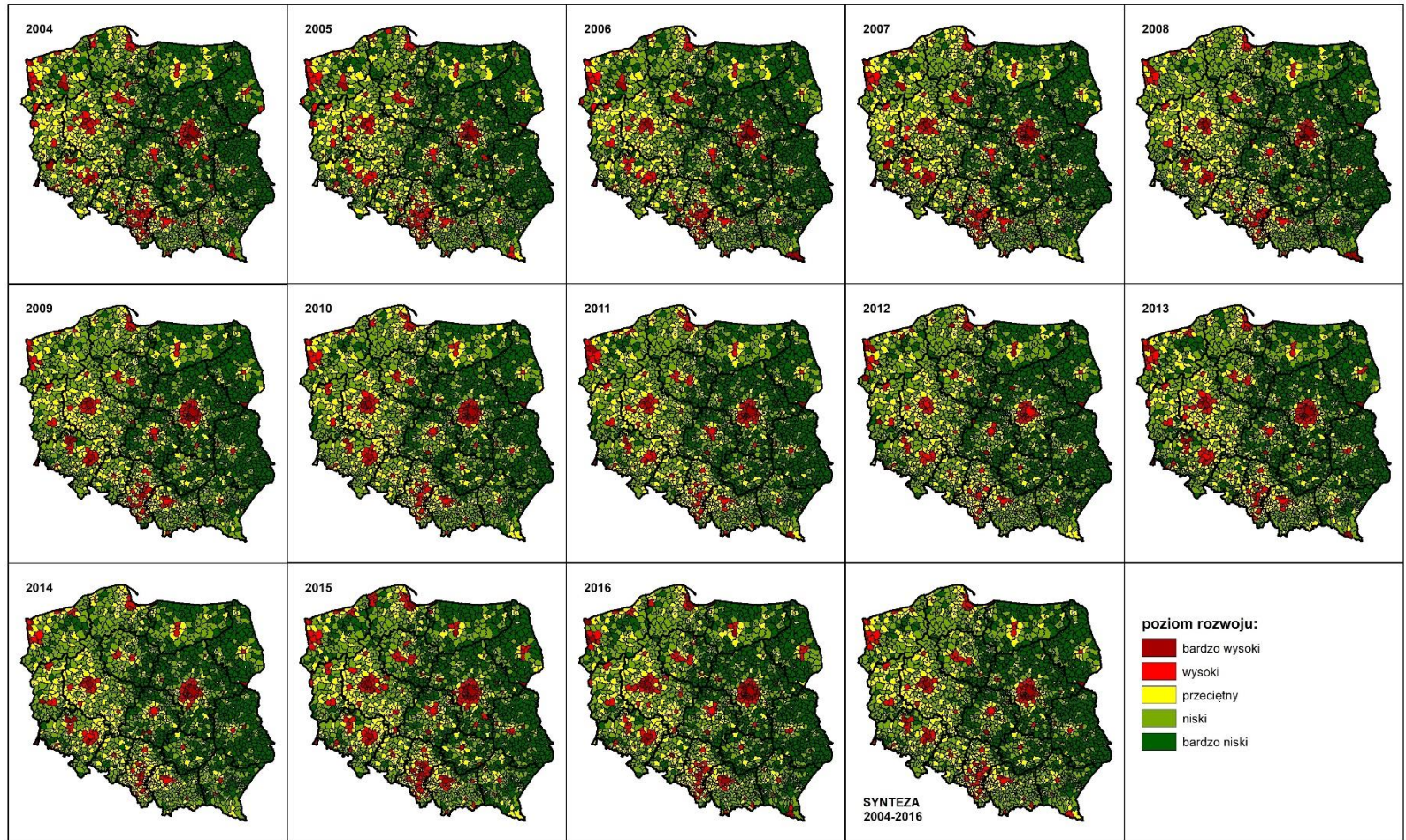
Churski P., Perdał R., Konecka-Szydłowska B., Herodowicz T., 2017. **Czynniki rozwoju regionalnego w świetle współczesnych przemian społeczno-ekonomicznych – dyskurs teoretyczny.** Working Papers of FORSED Project, 01/2017, <http://forsed.amu.edu.pl/wpapers.php>

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju polskich gmin ze szczególnym uwzględnieniem miast

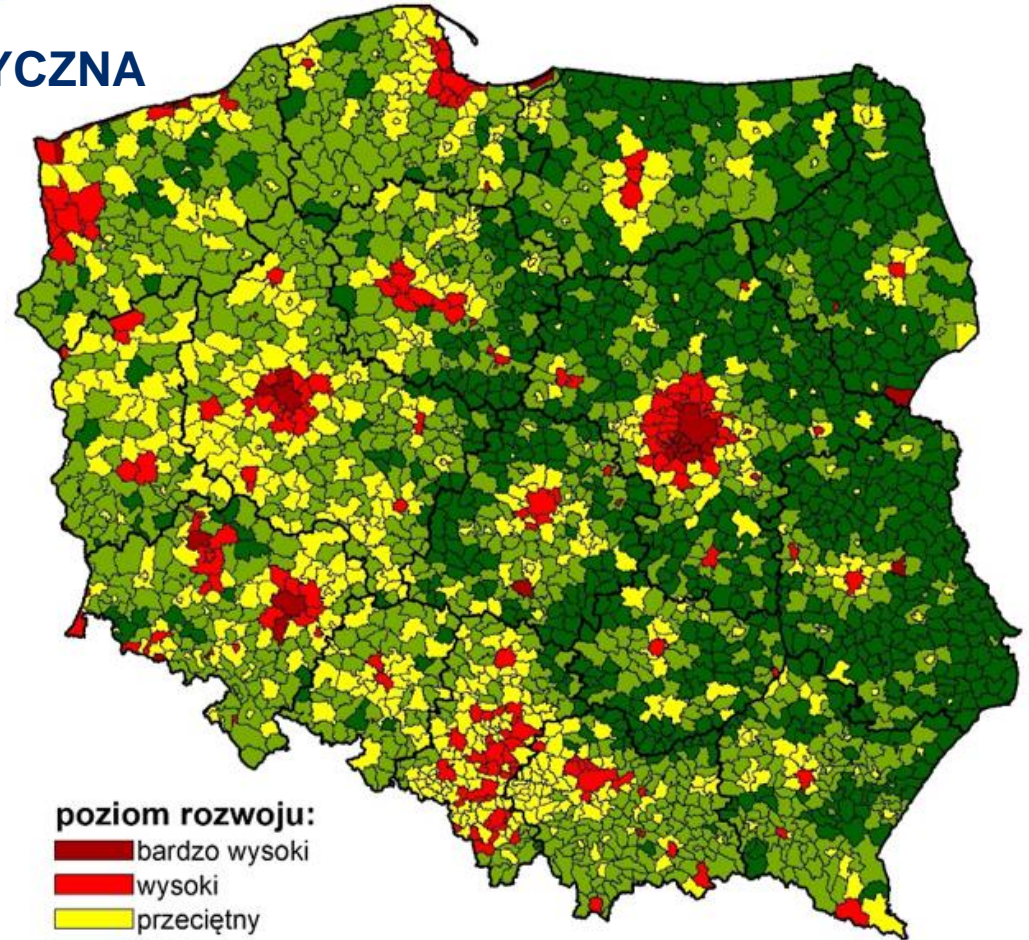
Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

POZIOM ROZWOJU LOKALNEGO

Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

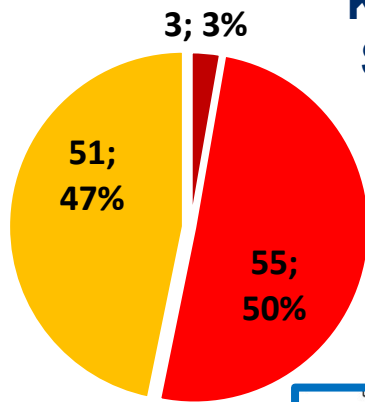
KLASYFIKACJA SYNTETYCZNA (2004-2016)

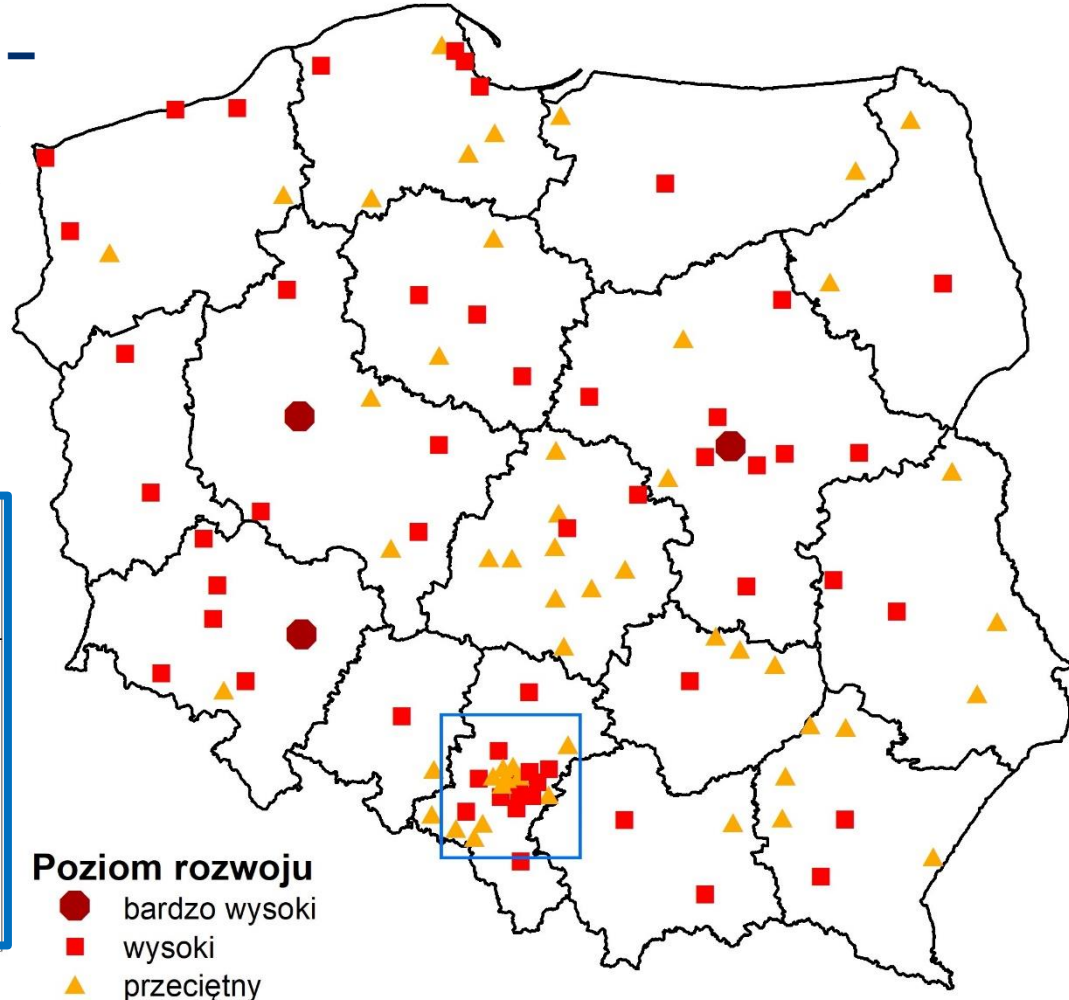
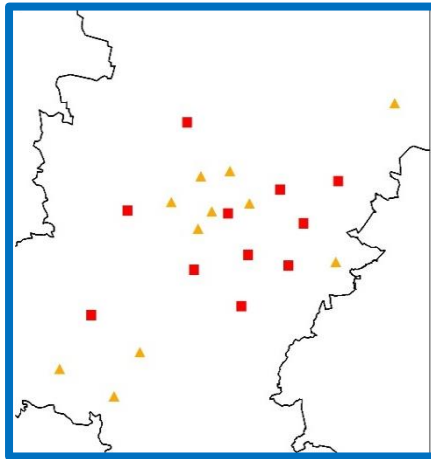
poziom rozwoju:
■ bardzo wysoki
■ wysoki
■ przeciętny
■ niski
■ bardzo niski

Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

BADANE MIASTA – KLASYFIKACJA SYNTETYCZNA (2004-2016)

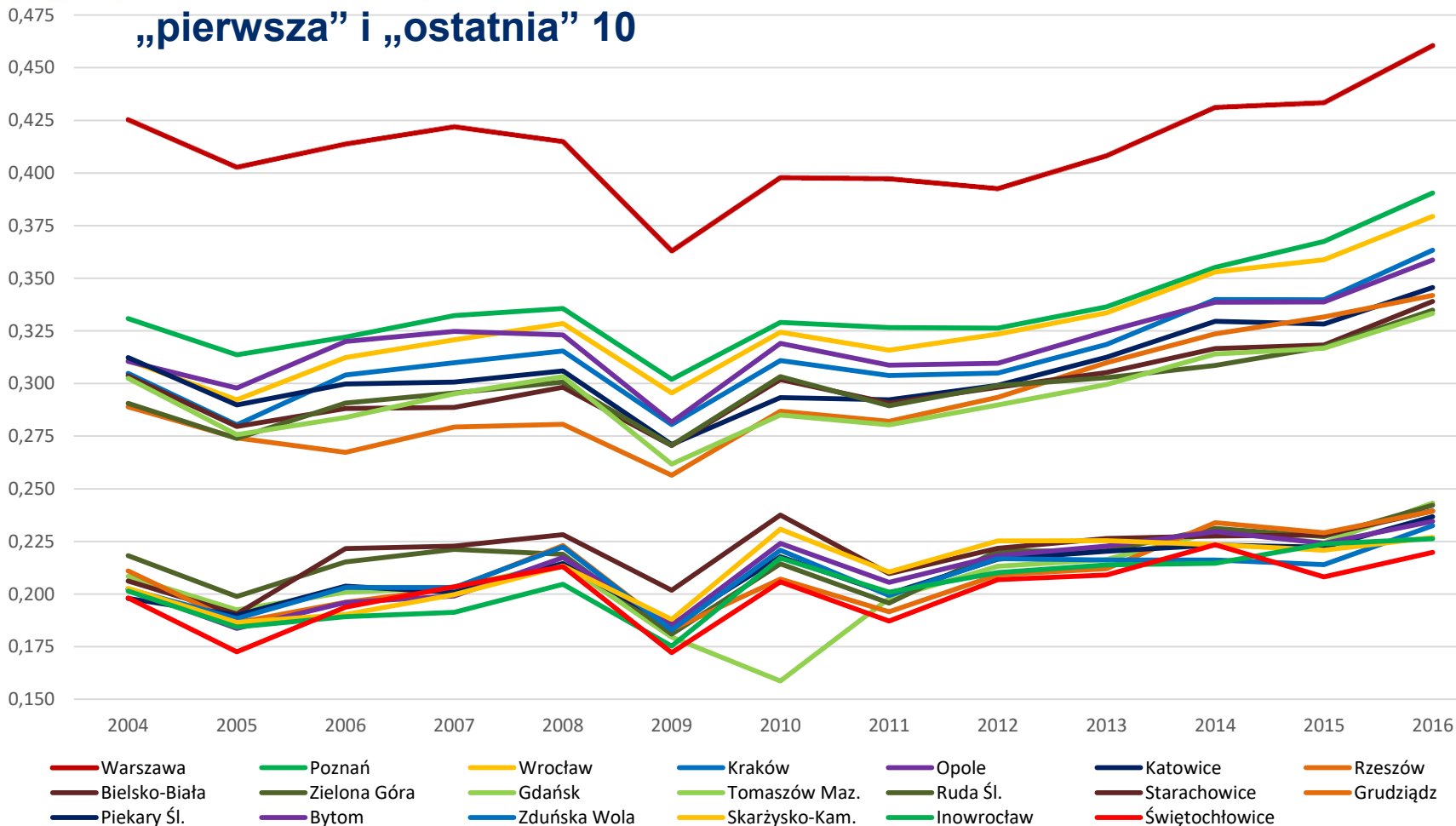
- bardzo wysoki
- wysoki
- przeciętny

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

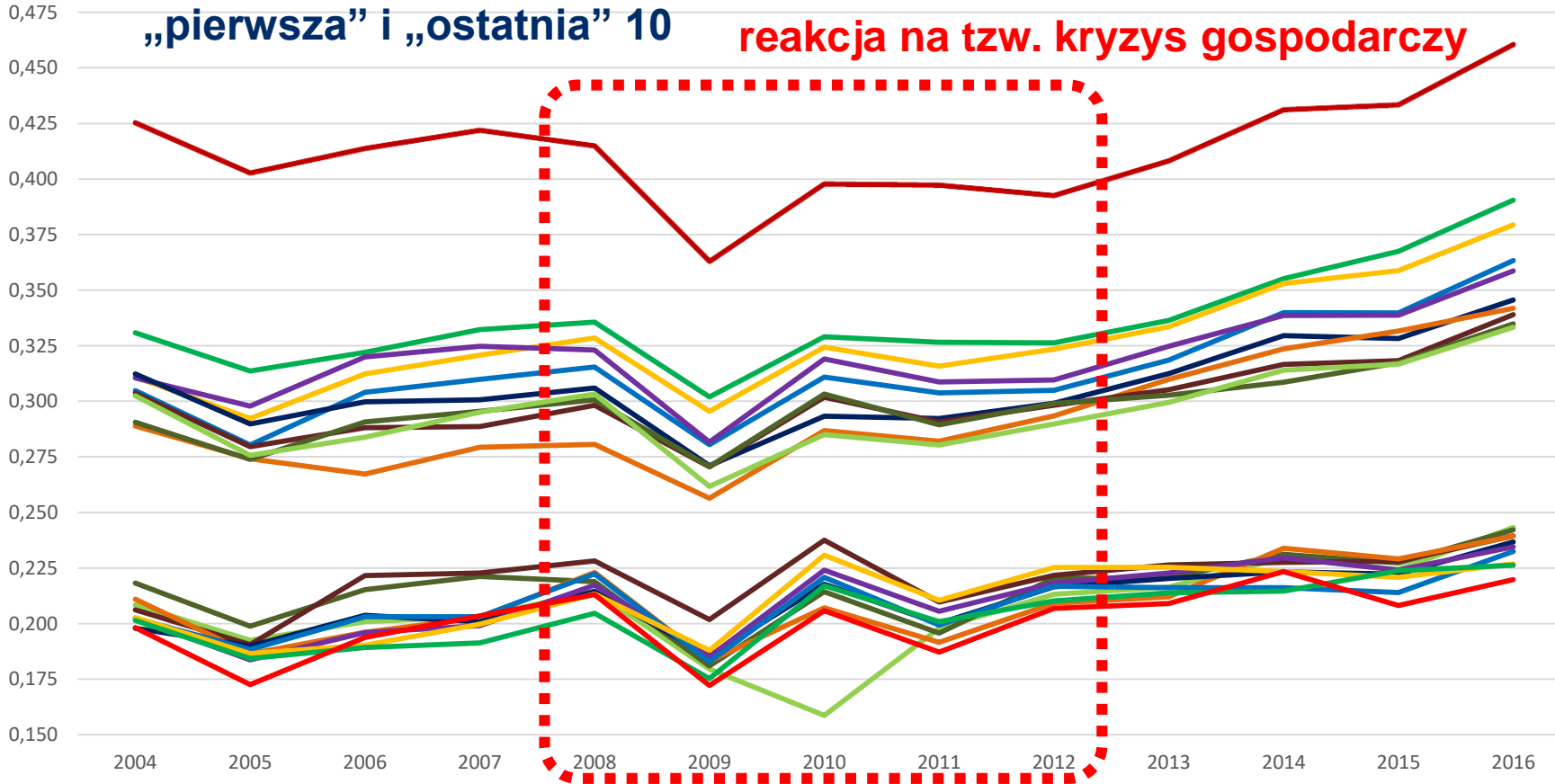
POZIOM ROZWOJU LOKALNEGO

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

POZIOM ROZWOJU LOKALNEGO

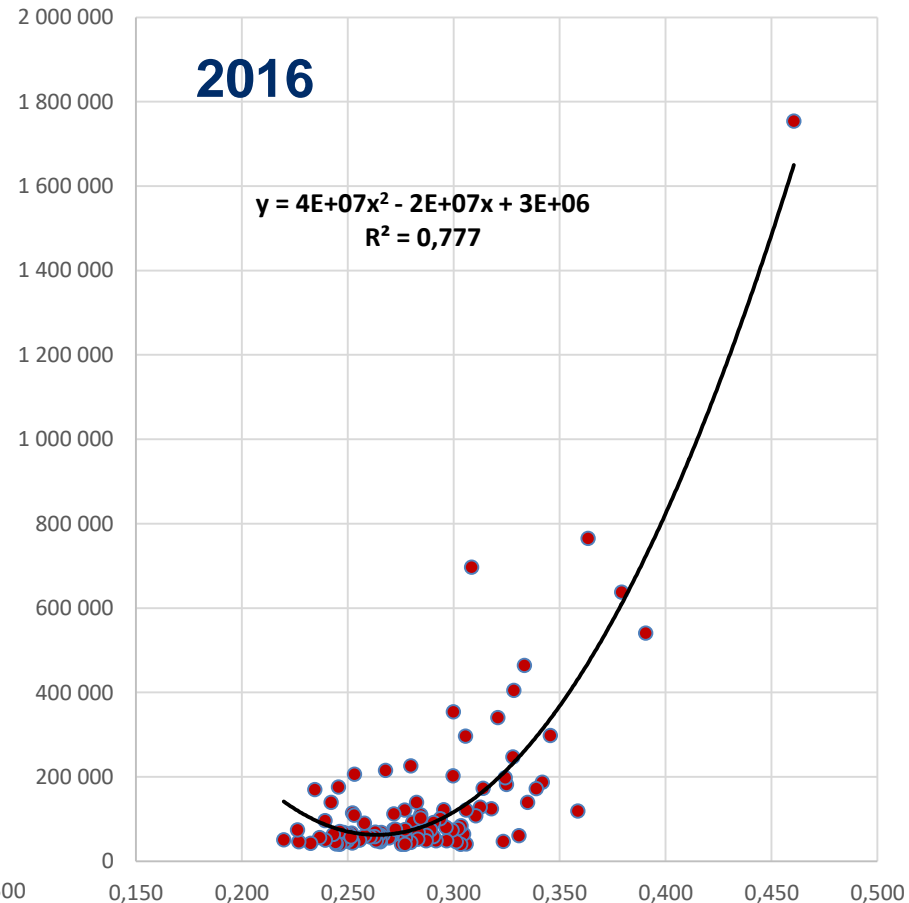
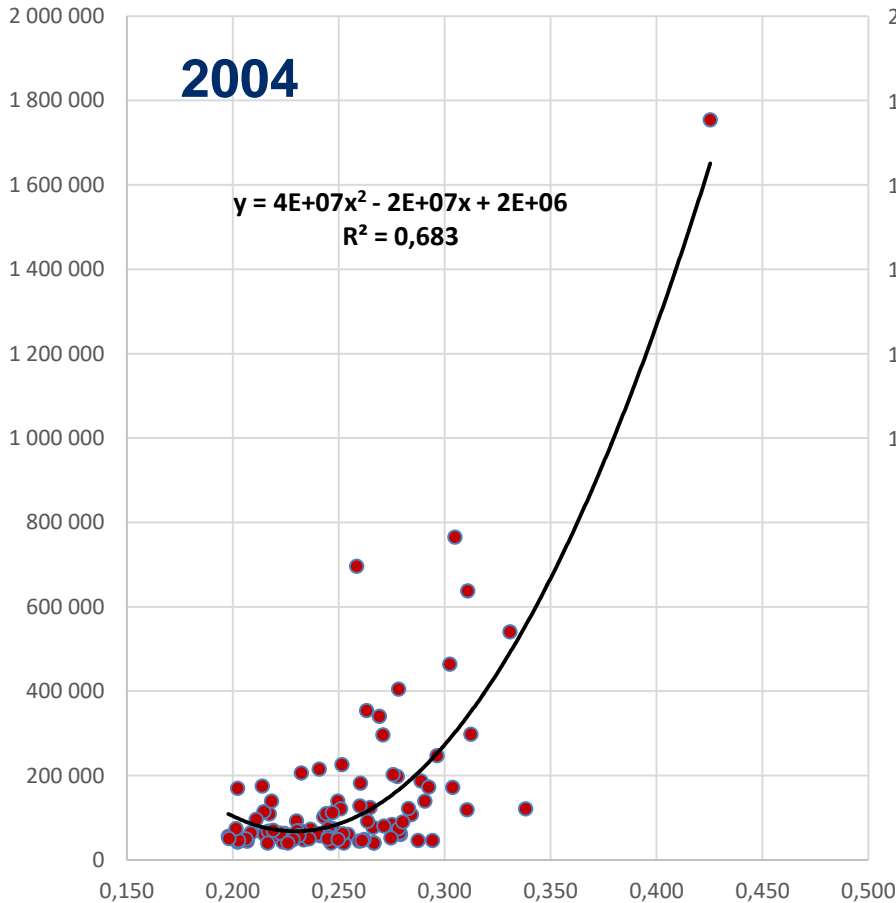
- Warszawa
- Poznań
- Wrocław
- Kraków
- Opole
- Katowice
- Bielsko-Biała
- Zielona Góra
- Gdańsk
- Tomaszów Maz.
- Ruda Śl.
- Starachowice
- Rzeszów
- Piekary Śl.
- Bytom
- Zduńska Wola
- Skarżysko-Kam.
- Inowrocław
- Grudziądz
- Świętochłowice

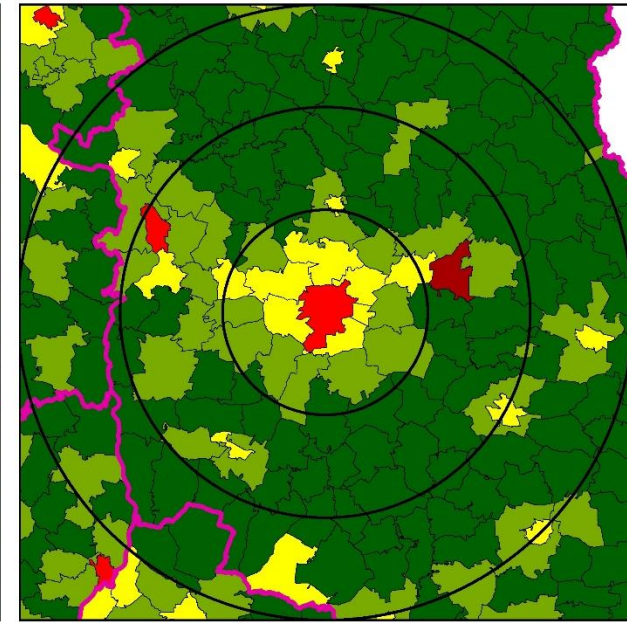
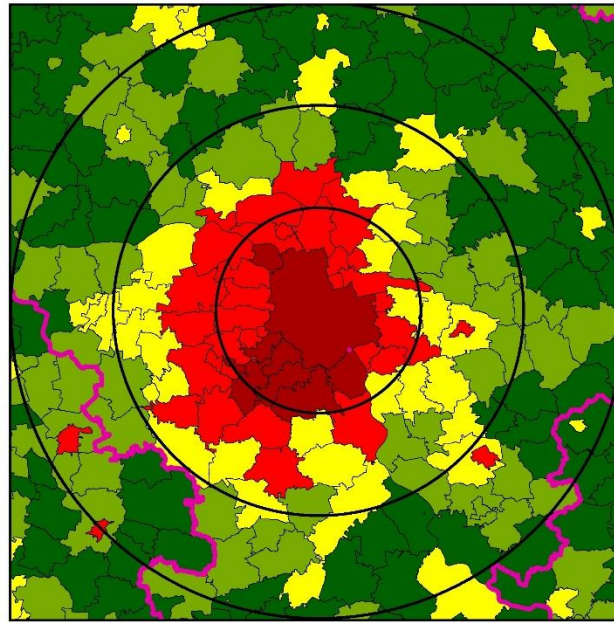
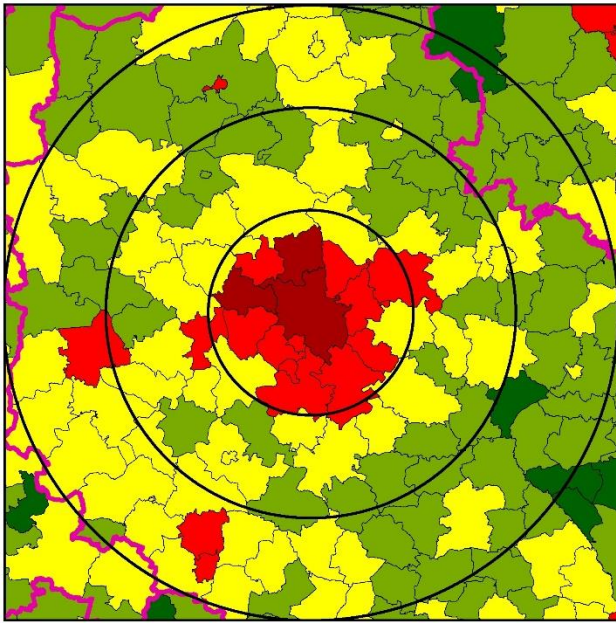

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

Zależność między liczbą ludności a poziomem rozwoju

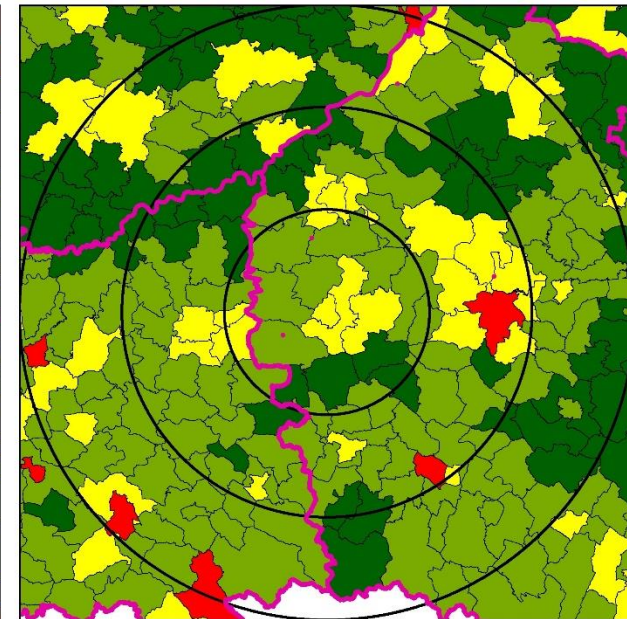
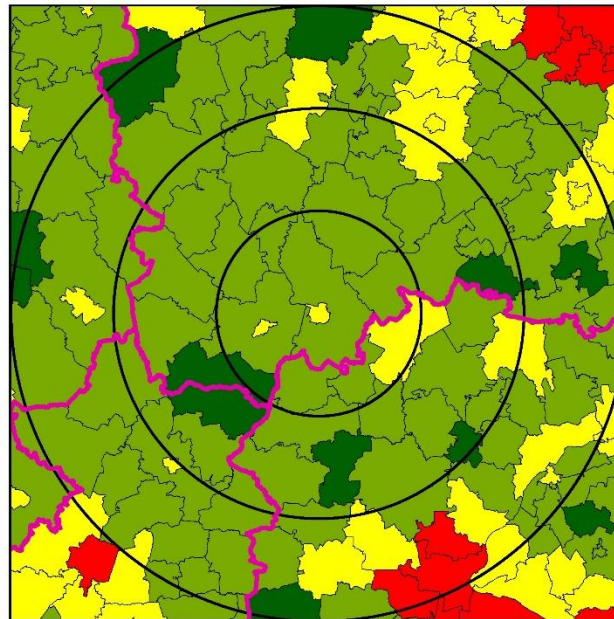
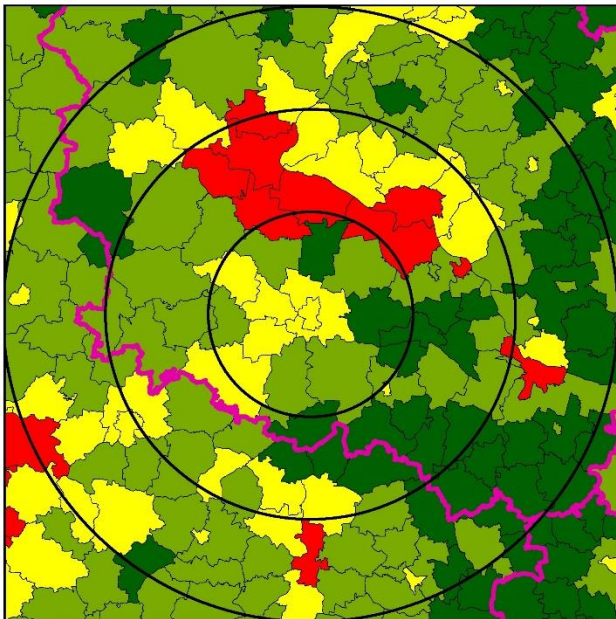
POZIOM ROZWOJU LOKALNEGO

POZNAŃ**WARSZAWA****LUBLIN**

poziom rozwoju: ■ bardzo wysoki ■ wysoki ■ przeciętny ■ niski ■ bardzo niski

Ekwidystanty odległości: 25 - 50 - 75 km

INOWROCŁAW**CHOJNICE****DĘBICA**

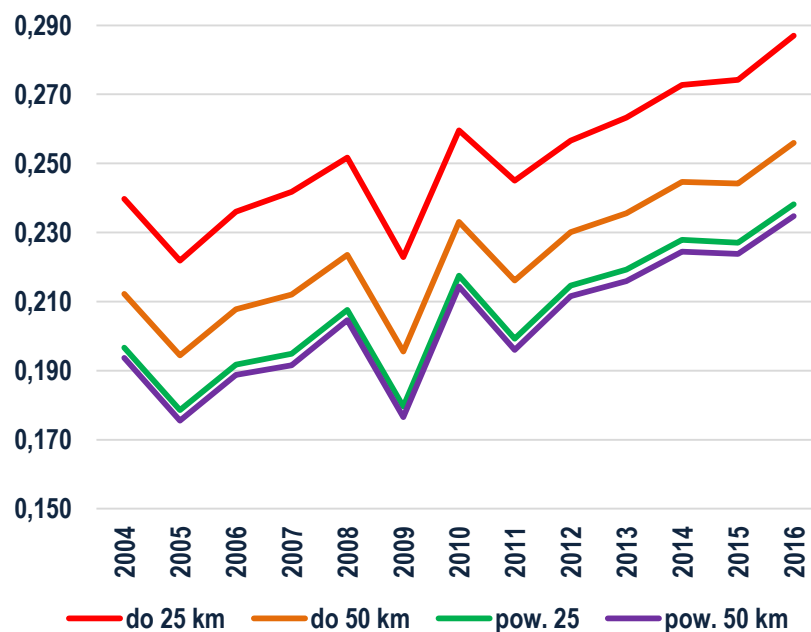

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

WPŁYW MIAST NA PRZESTRZEŃ – POZIOM ROZWOJU

poziom rozwoju	% gmin w odległości od miasta wojewódzkiego			
	do 25 km	do 50 km	pow. 25 km	pow. 50 km
bardzo niski	2,6	19,2	33,9	38,6
niski	23,7	34,1	38,5	38,7
przeciętny	38,2	32,9	23,0	18,4
wysoki	30,6	12,3	4,1	3,4
bardzo wysoki	4,9	1,5	0,6	0,9
niski	26,3	53,3	72,4	77,3
przeciętny	38,2	32,9	23,0	18,4
wysoki	35,5	13,8	4,7	4,3

Średnia wartość syntetycznego wskaźnika
poziomu rozwoju gmin w zależności
od odległości od miasta wojewódzkiego

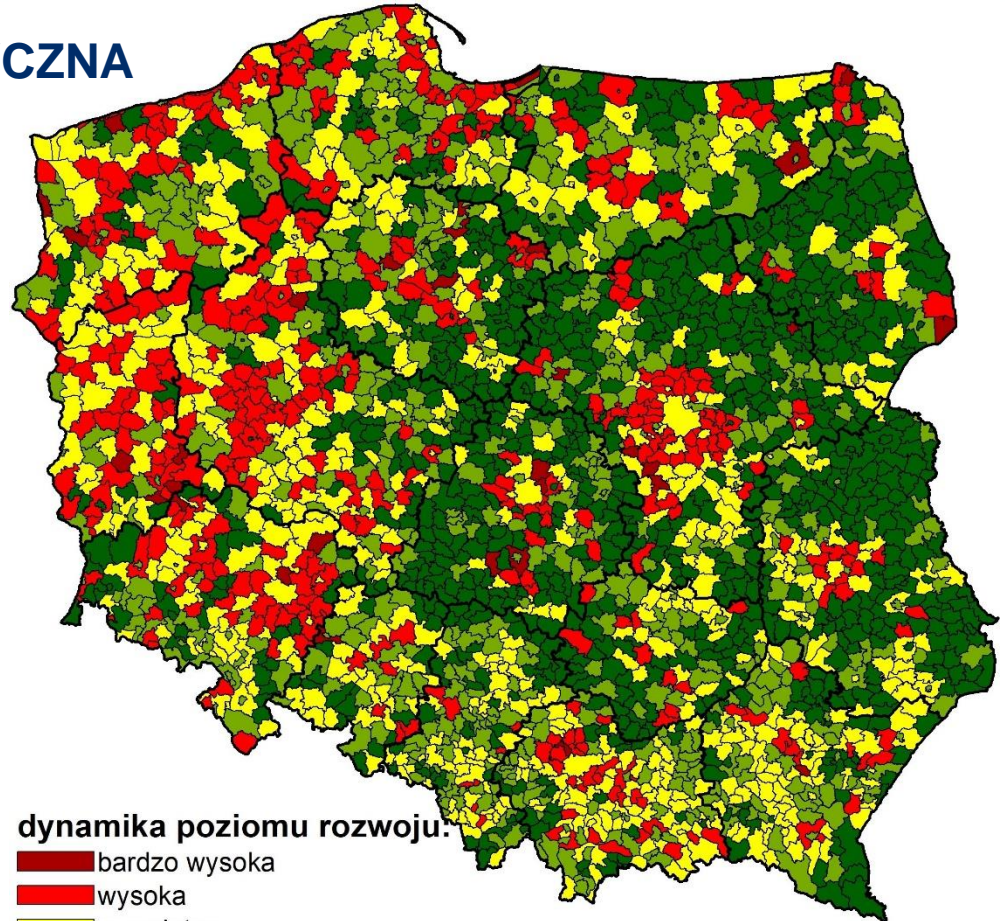

Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

KLASYFIKACJA SYNTETYCZNA (2004-2016)

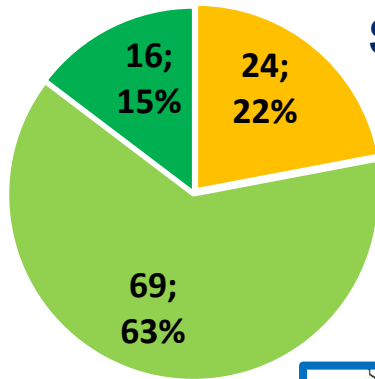
dynamika poziomu rozwoju:

- bardzo wysoka
- wysoka
- przeciętna
- niska
- bardzo niska

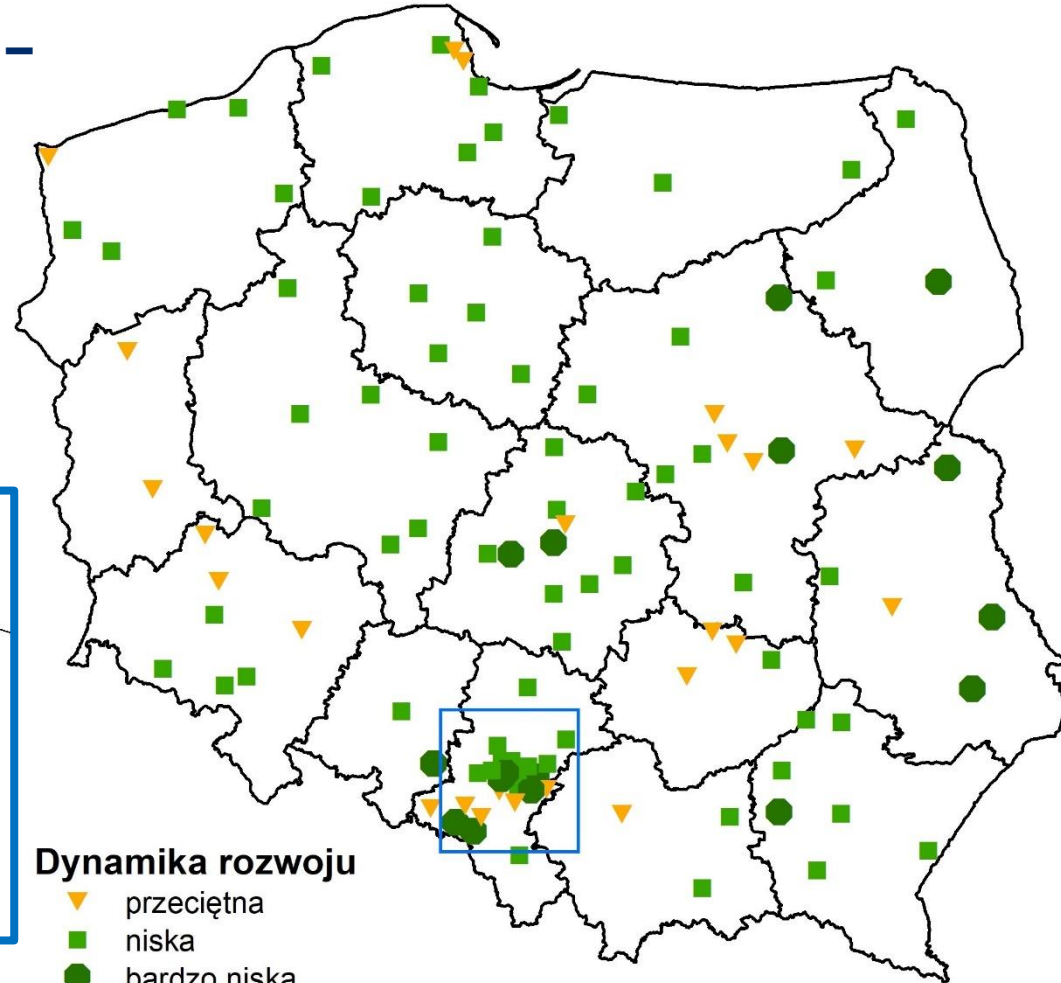
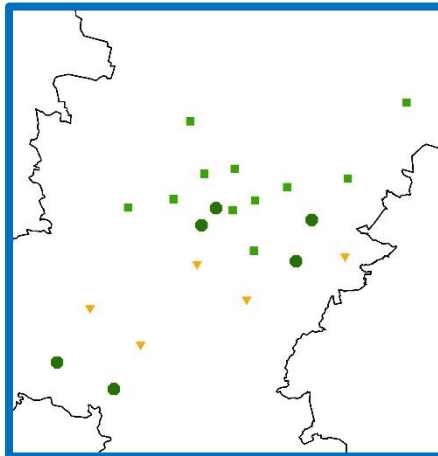
Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

DYNAMIKA ROZWOJU LOKALNEGO

BADANE MIASTA – KLASYFIKACJA SYNTETYCZNA (2004-2016)

- przeciętna
- niska
- bardzo niska

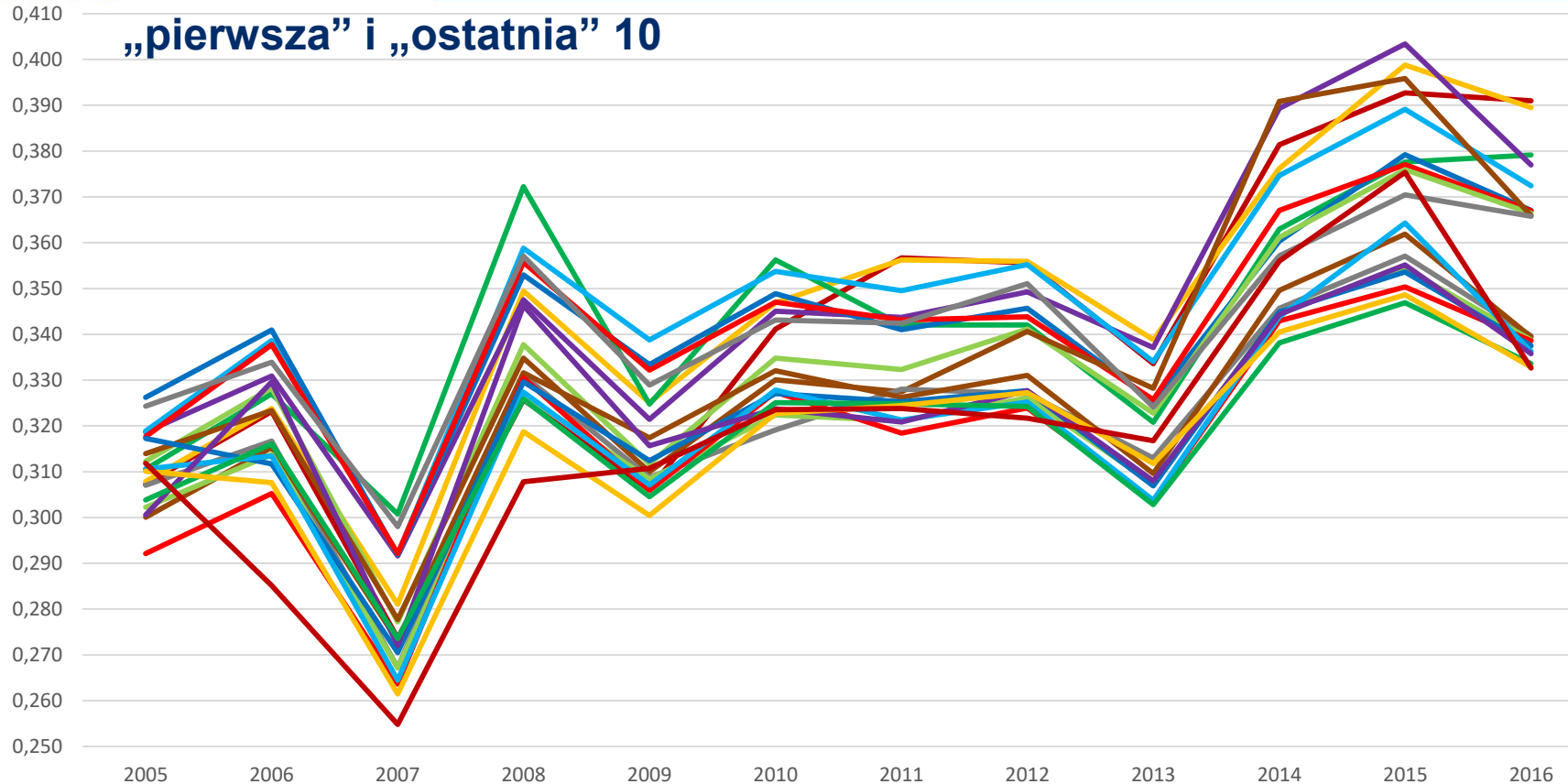

- Dynamika rozwoju
- przeciętna
 - niska
 - bardzo niska

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

DYNAMIKA ROZWOJU LOKALNEGO

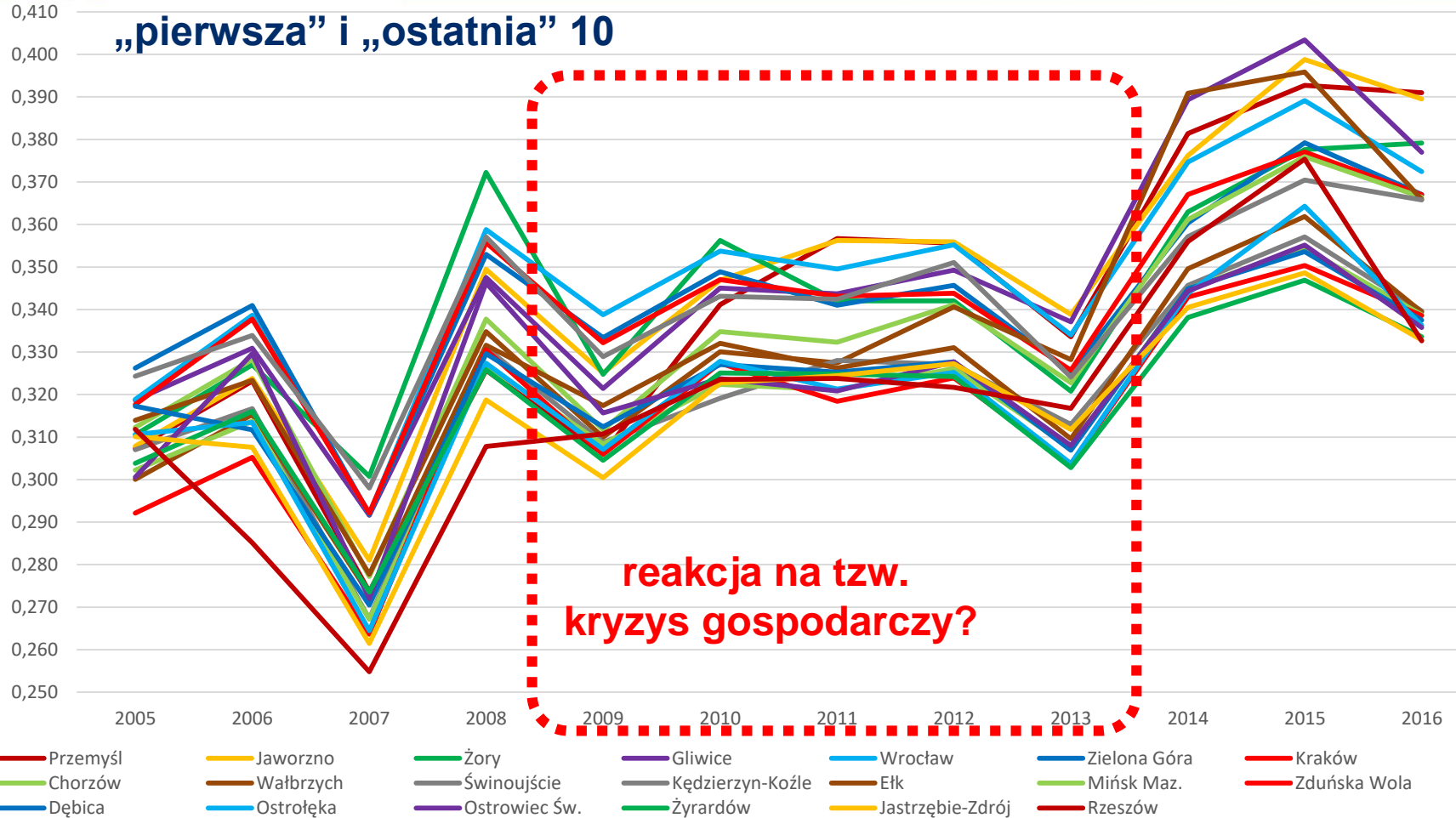

- Przemysł
- Chorzów
- Dębica
- Jaworzno
- Wałbrzych
- Ostrotęka
- Żory
- Świnoujście
- Ostrowiec Św.
- Gliwice
- Kędzierzyn-Koźle
- Żyrardów
- Wrocław
- Zielona Góra
- Ełk
- Mińsk Maz.
- Jastrzębie-Zdrój
- Kraków
- Zduńska Wola
- Rzeszów

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

DYNAMIKA ROZWOJU LOKALNEGO

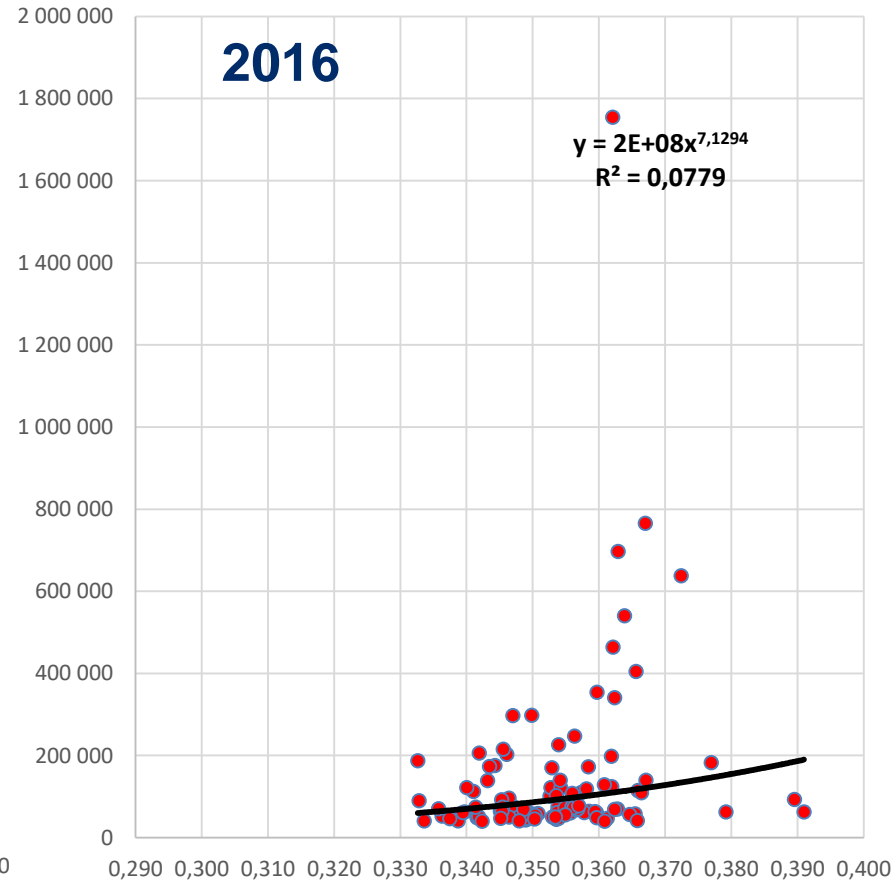
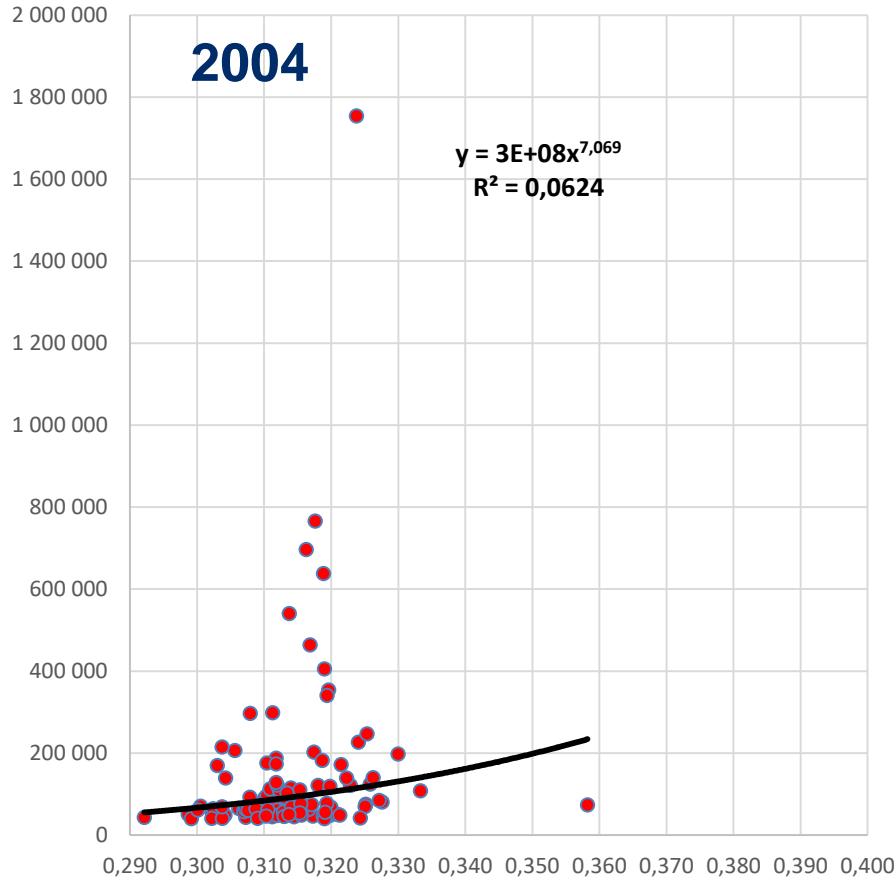

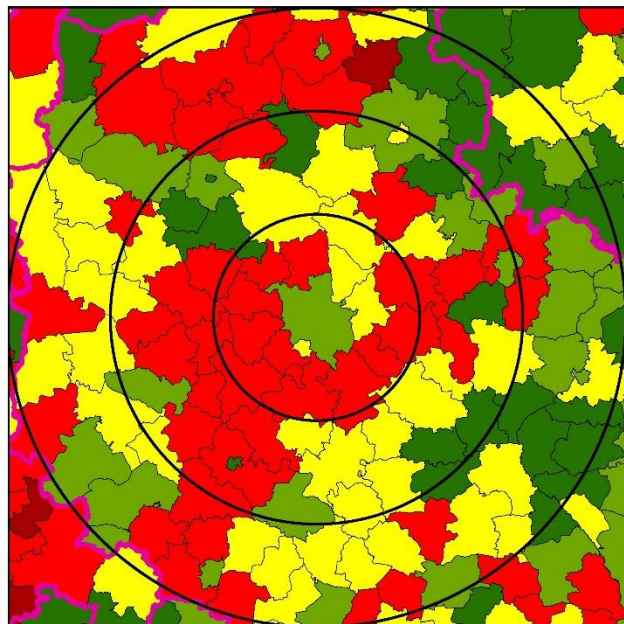
Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

DYNAMIKA ROZWOJU LOKALNEGO

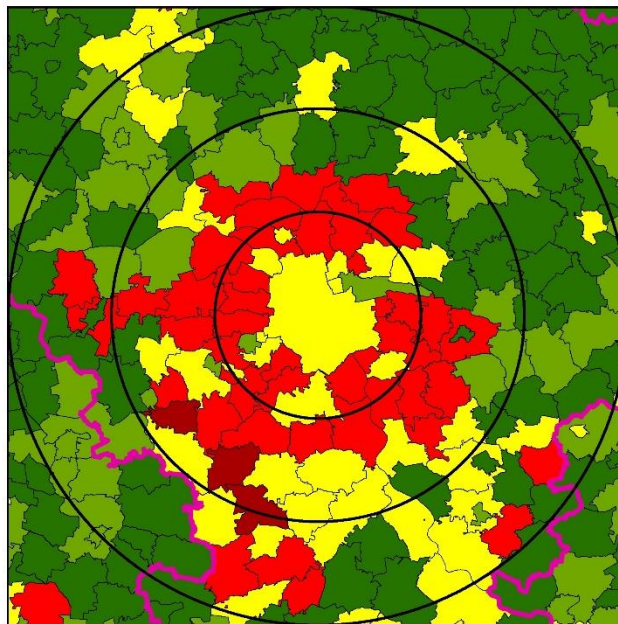
Zależność między liczbą ludności a dynamiką poziomu rozwoju

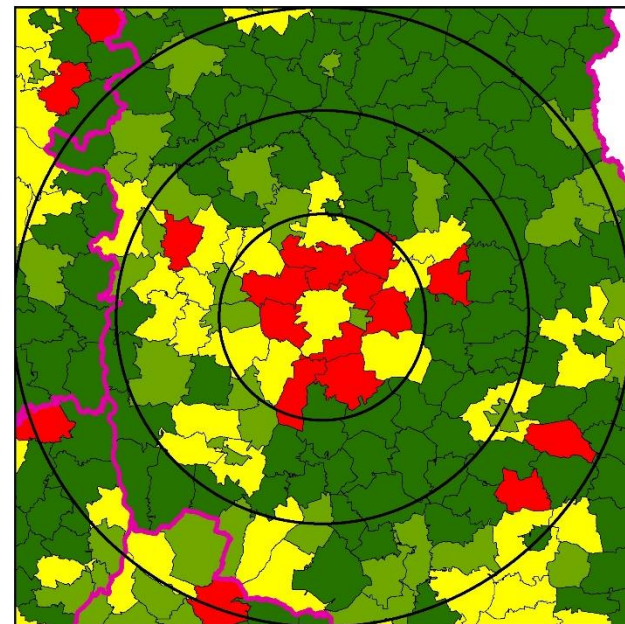
POZNAŃ

WARSZAWA

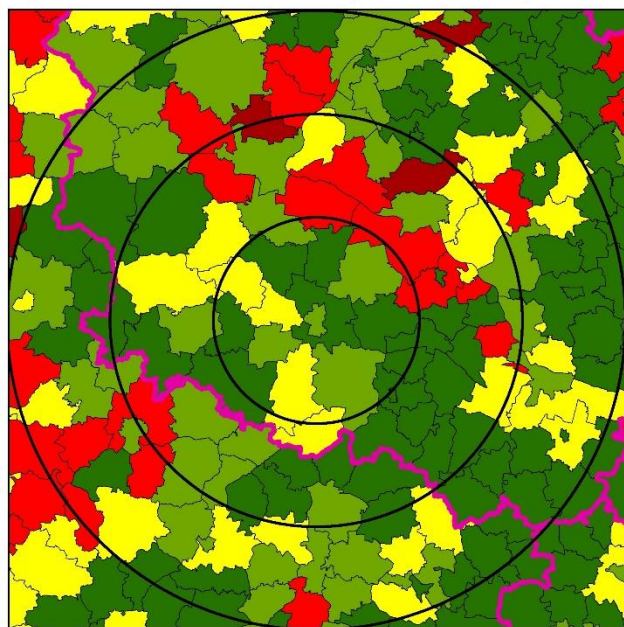

LUBLIN

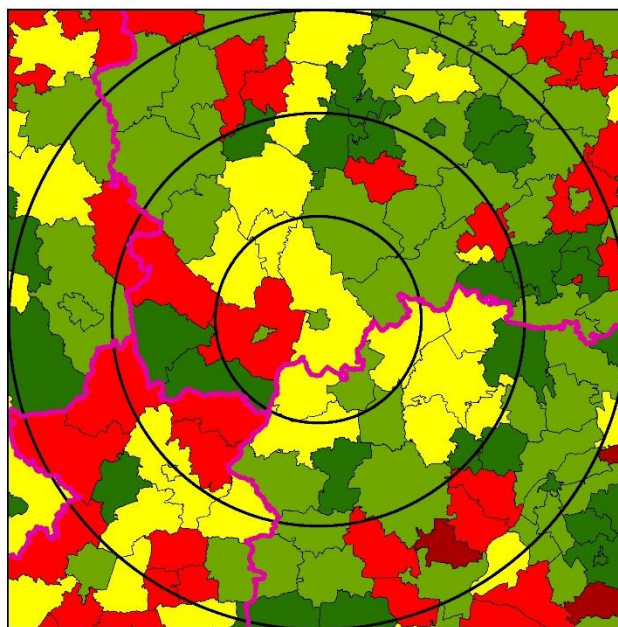

Dynamika: ■ bardzo wysoka ■ wysoka ■ przeciętna ■ niska ■ bardzo niska

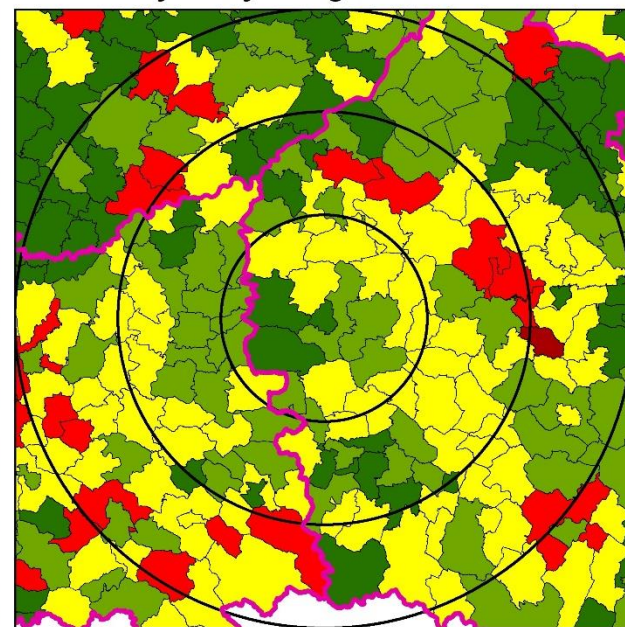
Ekwidystanty odległości: 25 - 50 - 75 km

INOWROCŁAW

CHOJNICE

DĘBICA

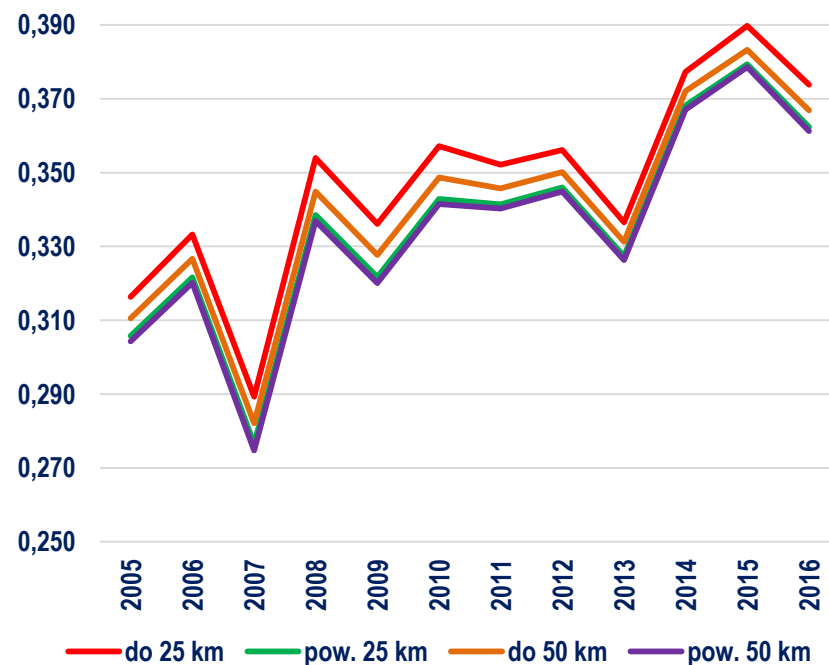

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

WPLYW MIAST NA PRZESTRZEŃ – DYNAMIKA ROZWOJU

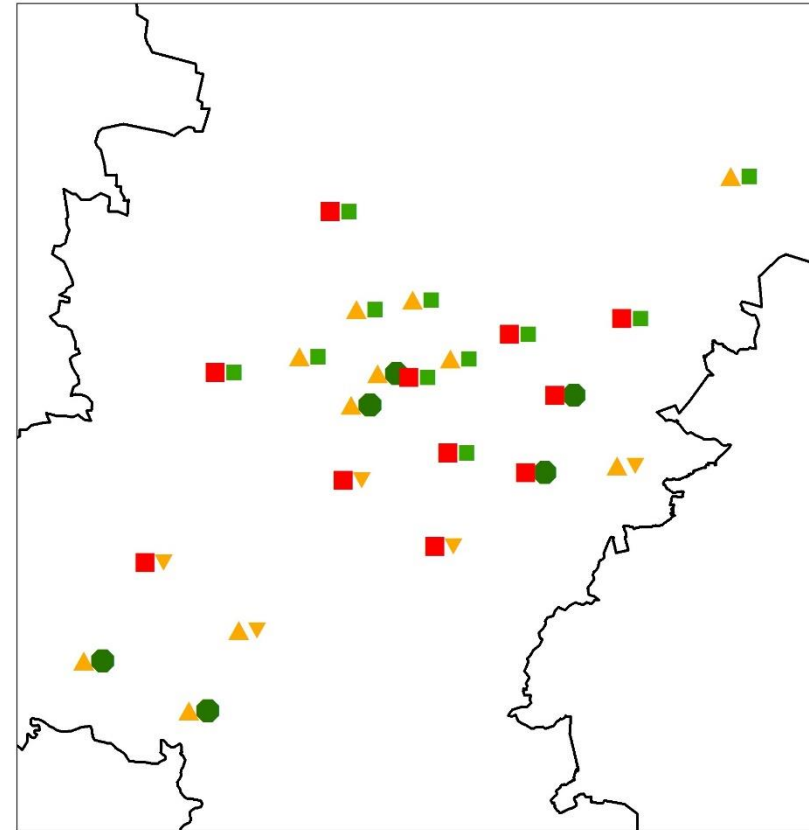
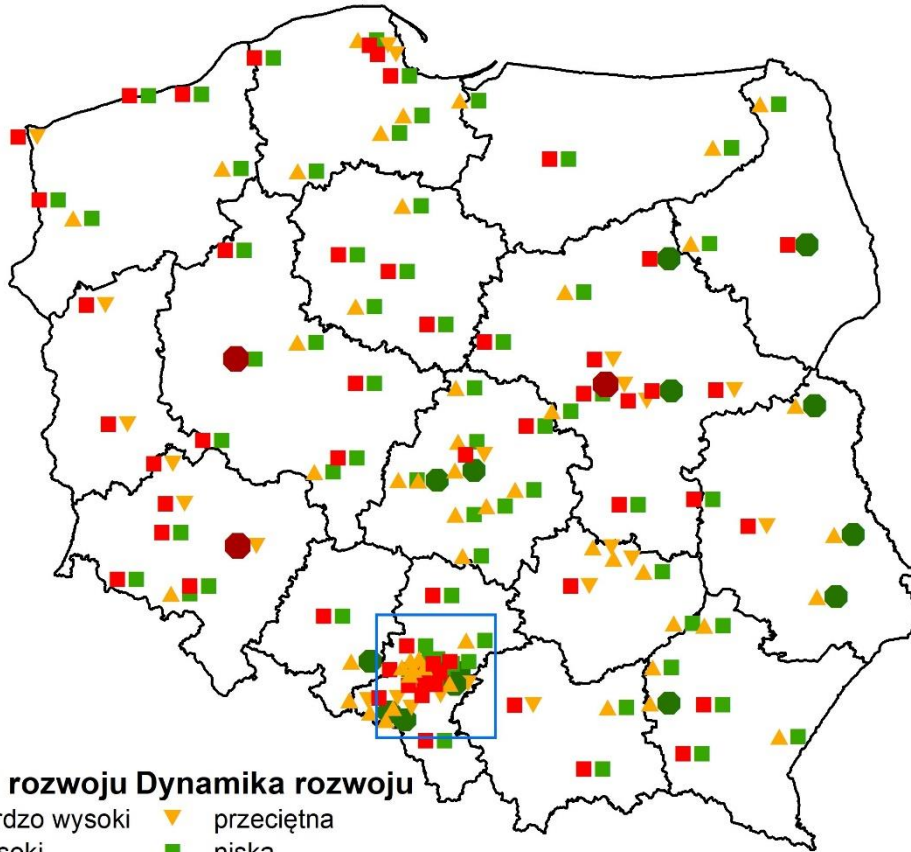
dynamika rozwoju	% gmin w odległości od miasta wojewódzkiego			
	do 25 km	do 50 km	pow. 25 km	pow. 50 km
bardzo niska	7,9	26,1	39,3	42,9
niska	19,4	22,9	23,6	23,2
przeciętna	33,6	28,3	23,4	21,7
wysoka	35,9	20,9	12,7	11,3
bardzo wysoka	3,3	1,9	1,0	0,8
niska	27,3	49,0	62,9	66,2
przeciętna	33,6	28,3	23,4	21,7
wysoka	39,1	22,8	13,7	12,1

Średnia wartość syntetycznego wskaźnika dynamiki rozwoju gmin w zależności od odległości od miasta wojewódzkiego

Zróźnicowanie przestrzenne poziomu oraz dynamiki rozwoju...

POZIOM I DYNAMIKA ROZWOJU BADANYCH MIAST

Poziom rozwoju Dynamika rozwoju

● bardzo wysoki	▼ przeciętna
■ wysoki	■ niska
▲ przeciętny	● bardzo niska

Identyfikacja zróżnicowań czynników rozwoju lokalnego ze szczególnym uwzględnieniem miast

Identyfikacja różnicowań czynników rozwoju...

UKŁAD CZYNNIKÓW ROZWOJU LOKALNEGO W POLSCE

Identyfikacja różnicowań czynników rozwoju...

UKŁAD CZYNNIKÓW ROZWOJU POLSKICH MIAST

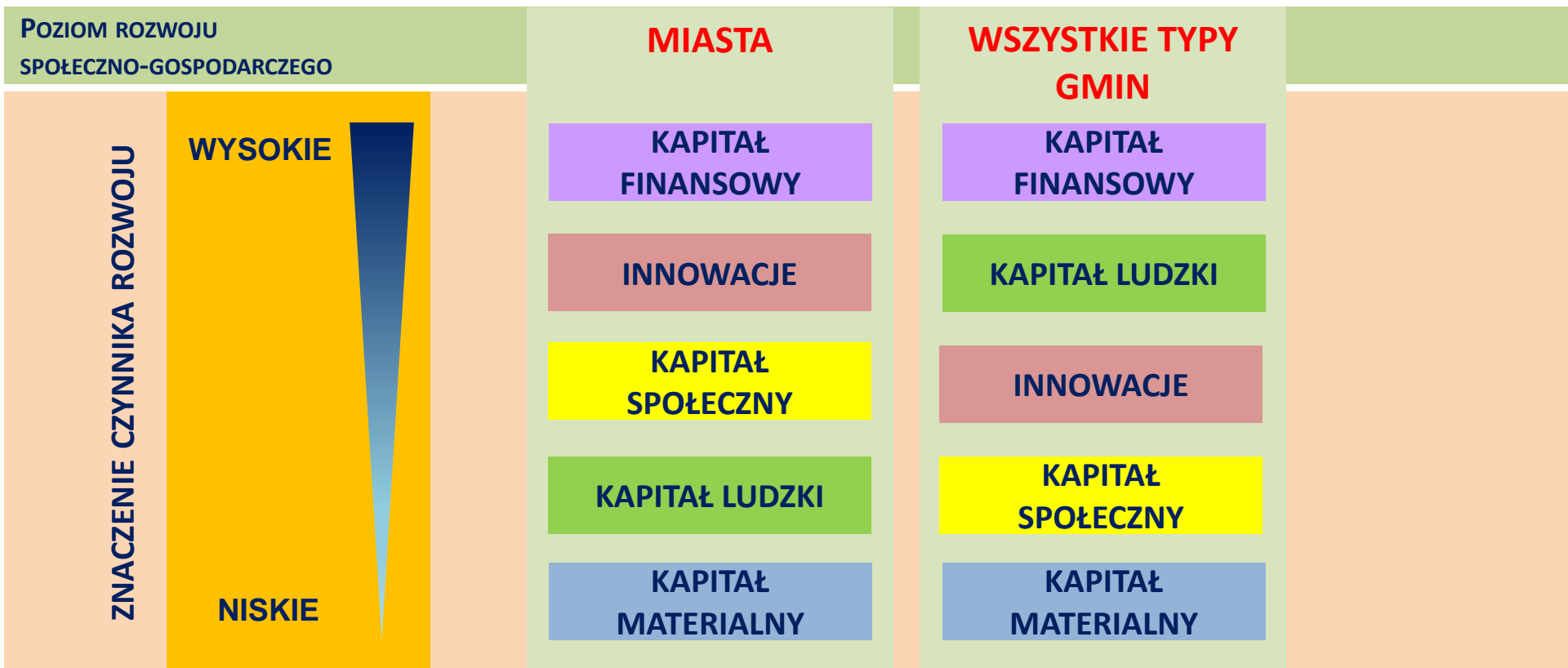

Identyfikacja różnicowań czynników rozwoju...

UKŁAD CZYNNIKÓW ROZWOJU

JEDNOSTEK O RELATYWNIEM WYSOKIM POZIOMIE ROZWOJU

Identyfikacja różnicowań czynników rozwoju...

UKŁAD CZYNNIKÓW ROZWOJU JEDNOSTEK O PRZECIĘTNYM POZIOMIE ROZWOJU

Podsumowanie

Podsumowanie

- zbiór średnich i dużych miast Polski cechuje się **dużym zróżnicowaniem poziomu rozwoju i niewielkim zróżnicowaniem dynamiki** (wysoki ver. niski),
- występuje **silna zależność między liczbą ludności miasta** (poziom hierarchiczny) **a poziomem jego rozwoju**, natomiast w przypadku dynamiki nie obserwuje się takich zależności,
- rozwój miast odbywa się pod **silnym wpływem megatrendów**, o czym świadczy wrażliwość na ostatni tzw. kryzys gospodarczy,
- wraz ze **wzrostem odległości od miasta wojewódzkiego wyraźnie maleje poziom rozwoju** społeczno-gospodarczego – malejąca z odległością siła oddziaływania ośrodka,

Podsumowanie

- **miasta poniżej 100 tys. mieszkańców w znacznie mniejszym stopniu aktywizują rozwój gmin sąsiednich, niż ma to miejsce w przypadku miast największych,**
- **znaczenie czynników rozwoju wyraźnie różnicuje się w zależności od poziomu rozwoju miast, np. w grupie miast o bardzo wysokim i wysokim poziomie rozwoju największą rolę odgrywają kapitał finansowy i innowacje, natomiast w miastach o przeciętnym poziomie rozwoju czynniki te posiadają relatywnie najmniejsze znaczenie.**
- **katalog najważniejszych czynników decydujących o rozwoju miast odbiega od katalogu czynników zidentyfikowanych dla wszystkich gmin w Polsce o tym samym poziomie rozwoju.**

Dziękuję za uwagę

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

MIASTA W PRZESTRZENI NIERÓWNOŚCI ROZWOJOWYCH W POLSCE

dr hab. Paweł Churski, prof. UAM

dr Robert Perdał

dr Barbara Konecka-Szydłowska

dr Tomasz Herodowicz

ROZWÓJ OBSZARÓW MIEJSKICH
JAKO WYZWANIE DLA POLITYKI
SPÓJNOŚCI

**FOR
SED**

Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu
czynników rozwoju społeczno-gospodarczego regionów
mniej rozwiniętych

Projekt NCN (2015/19/B/HS5/00012)

www.forsed.amu.edu.pl

Zmienne wykorzystane w badaniu

CZYNNIK	NAZWA WSKAŹNIKA
KAPITAŁ LUDZKI	ludność w wieku nieprod. na 100 w wieku prod.
	przyrost naturalny na 1000 ludności w ‰
	Współczynnik salda migracji wewnętrznych i zagranicznych w ‰
	przychodnie na 10 tys. ludności
	stopa bezrobocia rejestrowanego w %
	pracujący na 1000 osób w wieku produkcyjnym
KAPITAŁ SPOŁECZNY	fundacje, stowarz., organizacje na 1000 lub 10 tys. osób
	osoby fizyczne prow. działalność gos. na 1000 ludności
	udział przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników, kierowników oraz specjalistów w ogóle radnych – jakość rządzenia
	Współczynnik skolaryzacji netto gimnazjów – wskaźnik „atrakcyjności” gminnych gimnazjów oraz baza dla kształtowania kapitału ludzkiego i społecznego
	Liczba dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców - wskaźnik ubóstwa
KAPITAŁ MATERIALNY	Udział osób korzystających z instalacji gazowej w ogóle populacji [%]
	Obszary prawnie chronione jako % powierzchni gminy – wskaźnik posiadanych walorów środowiska
	Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wg lokalizacji – wskaźnik wyposażenia infrastrukturalnego
	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę
	% mieszkań posiadających centralne ogrzewanie
KAPITAŁ FINANSOWY	Wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca [zł/os.]
	Dochody z podatku PIT na 1 mieszkańca [zł]
	Dochody z podatku CIT na 1 mieszkańca [zł]
	Podatek rolny na 1 mieszkańca [zł]
	Dochody własne per capita
	Podmioty działalności finansowej i ubezpieczeniowej (pośrednictwo finansowe)
INNOWACJE	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 1000 podmiotów gospodarczych – tutaj płyniemy szeroko – skoro inwestycje zagraniczne podnoszą innowacyjność to im więcej takich spółek tym większa szansa na dyfuzję innowacji ☺